

Makale

Küresel ve Türkiye lojistik sektörünün 2023'teki genel görünümü

Prof. Dr. Muhittin Hakan Demir
İzmir Ekonomi Üniversitesi Dekan
Yardımcısı

Dünya ekonomisinde 2023 yılının ilk üç çeyreğinde yaşanan ekonomik yavaşlama, lojistik sektörü üzerinde de etkisini gösterdi. Küresel bazda, taşımacılık sektörü tarafından elde edilen ihracat, bir önceki yıla göre %8.5 oranında bir düşüşle 10 milyar USD olarak gerçekleşti. Diğer yandan, Covid-19 pandemisi sonrasında yaşanan toparlanmanın turizm sektörüne olumlu olarak yansımaları ile yolcu taşımacılığı gelirleri, özellikle havayolu taşımacılığında önemli ölçüde arttı.

Dünyada lojistik sektörünü önemli ölçüde etkileyen bir gelişme, 2022 yılının Şubat ayında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı oldu. Önemli rotalardaki risklerin artması, savaşın lojistik sektörüne getirdiği operasyonel ve stratejik zorluklar, sektöre olumsuz olarak

yansıdı. Savaşın başlaması ile birlikte, deniz lojistiği alanındaki taşımacılığın sigorta primleri, savaş riski primi eklenmesiyle arttı ve navlunların da %30'lar seviyesine kadar artmasına sebep olduğu görüldü.

2023 yılının Ekim ayında başlayan ve günümüze kadar devam eden Filistin ve İsrail arasındaki çatışmalar da dünya lojistik sektörü etkileyen olaylar arasında yer aldı. Çatışmaların bölgeyle sınırlı kalması, küresel lojistik sektörü üzerindeki etkinin de önemli boyutlara erişmesinin önüne geçmiştir.

2024 yılından beklentiler

2024 yılına yönelik beklentilere bakıldığında, küresel ticarete yaşanması beklenen büyümenin lojistik sektörüne olumlu olarak yansıtacağı, devam eden risklere rağmen sektörün büyü-

me eğilimi göstereceği öngörülmektedir. IMF tarafından yayınlanan Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda, 2023 yılında %1 civarında artan küresel ticaret hacminin, 2024 ve 2025'te yıllık olarak %3.5 oranında artacağı tahmin edilmiştir. Bu doğrultuda küresel lojistik sektörünün 2025 yılına kadar %5.3 oranında bir büyüme yakalayarak 19 trilyon USD seviyelerine ulaşması beklenmektedir.

Türkiye'nin lojistik performansı

Türkiye'de ise lojistik sektörünün büyüklüğünün 2022 yılı itibarı ile 100 milyar USD seviyesinde olduğu görülmektedir. Türkiye lojistik sektörünün küresel lojistik sektöründeki yerine ilişkin göstergelerden biri, Dünya Bankası tarafından yayınlanan Lojistik Performans İndeksidir. Bu indeks, ülkelerin lojistik alanındaki konumlarını ve performanslarını, gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi, lojistik hizmetlerin kalitesi ve rekabetçiliği, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı, sevkiyatların takibi ve izlenebilmesi, ve sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması kriterleri üzerinden değerlendirmektedir. Dünya Bankası'nın 2007 yılından beri yayınladığı indekste Türkiye 2018 yılında 47. sırada yer alırken, 2023 yılında 139 ülke arasında 38. Sırada yer bulmuştur. Buna göre lojistik sektörü, her biri 5 puan üzerinden yapılan değerlendirilmeye göre, gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği kriterinden 3.0, ticaret ve taşımacılık altyapısının kalitesi kriterinden 3.4, lojistik hizmetlerin kalitesi ve rekabetçiliği kriterinden 3.4, rekabetçi fiyatlarla uluslararası sevkiyatları düzenleme kolaylığı kriterinden 3.5, sevkiyatların takibi ve izlenebilmesi kriterinden 3.6, sevkiyatların alıcıya zamanında ulaşması kriterinden 3.5, ortalamada da 3.4 puan almıştır. 2023 yılı Lojistik Performans İndeksi'nde ilk sıraları Singapur (4.3), Finlandiya (4.2), ve Danimarka (4.1) almıştır. Hindistan, Litvanya, Portekiz ve Suudi Arabistan, Türkiye ile aynı puanı alırken, Bahreyn, Letonya, Katar ve Tayland (3.5), bu ülkelerden bir üst sırada, Çekya, Filipinler, Hırvatistan, Malta, Slovakya, Slovenya, Umman ve Vietnam ise 3.3 puan ile Türkiye'nin bir altındaki sırada yer almıştır.

Lojistik endeksi 92.2 seviyesinde

Sektörün 2023 yılı sonrası için öngörülerinin ne yönde olduğuna dair göstergelerden biri olan Lojistik Güven Endeksi, 2023 yılının üçüncü çeyreği için 92.2 seviyesindedir. KPMG Türkiye ve İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi tarafından hazırlanan Lojistik Güven Endeksi'nin 100'ün üzerinde olması sektörün mevcut durum ve gelecek dönemle ilgili olarak iyimser bir öngörüye sahip olduğunu, 100'ün altın-

da olması ise kötümser bir görüşe sahip olduğunu belirtmekte. Lojistik Güven Endeksi'nin, 2023'ün üçüncü çeyreğinde ikinci çeyrekteki 88.6 seviyesine göre bir artış sergilemekle birlikte, 2022 yılının üçüncü çeyreğindeki 109.2 seviyesinden oldukça uzaktadır ve geçen yılın aynı dönemindeki olumlu öngörünün yerini kötümser bir bakışı bıraktığı görülmektedir. **Istanbul Sanayi Odası** - IHS Markit işbirliği ile yayınlanan Türkiye İhracat İklimi Endeksi de benzer bir eğilime işaret etmektedir. Endeksin 50.0'nin üzerinde olması ihracat ikliminde iyileşme olduğunu gösterirken 50.0 altındaki değerler bozulmaya işaret etmektedir. Endeks, 2023 Kasım ayında 49.5 ile Ekim ayına göre bir artış sergilese de 50.0 değerinin altında kalmıştır. Her ne kadar geçen yılın aynı ayında elde edilen 48.5 değerine göre bir artış gözlemlense de endeksin Ağustos 2023'den beri üst üste dördüncü kez 50.0'nin altında kaldığı görülmektedir.

Küresel lojistik sektörünü etkileyen dinamikler

Toplam sera gazı emisyonlarının %16.2'si, taşımacılık faaliyetleri sonucunda oluşmaktadır. Toplam karbon salınımının %73'den fazlası ise elektrik, ısınma ve taşımacılık sektörleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Pek çok faaliyet çevrimci yürütülebilir hale gelse de lojistik sektörü fiziksel bir altyapıya ihtiyaç duymaktadır. Diğer yandan, sürdürülebilirlik hedefleri çerçevesinde karbon-nötr lojistik, karbon-nötr taşımacılık hedefleri sıkça telaffuz edilmektedir. Bu doğrultuda elektrikli araçlar, biyoyakıtlar, hidrojen yakıtlı araçlar üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Yakın gelecekte de lojistik sektöründe karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik bu faaliyetlerin öneminin artacağı öngörülmektedir.

Jeopolitik gelişmelerin, küresel kriz-

lerin ve pandemiler gibi küresel düzeyde meydana gelen olayların da tedarik zincirlerini etkilemeye, riskleri arttırmaya devam etmesi, tedarik zinciri yönetimi, risk yönetimi, tedarikçilerin çeşitlendirilmesi ve yerelleştirilmesi gibi konuların daha da önemli hale gelmesi beklenmektedir.

E-ticaret alanında yaşanan büyümenin, son kilometre teslimatlarına ve hızlı, ekspres lojistik hizmetlerine olan talebi daha da arttırmaya da beklentiler arasındadır. Bu doğrultuda sektörün yenilikçi, daha hızlı, daha verimli teslimat yöntemleri geliştirmesi beklenmektedir.

Dijitalleşme, otomasyon, teknolojik gelişmeler, yapay zeka, nesnelerin interneti (IoT) alanlarında yaşanan gelişmeler ile başlayan dönüşümün, lojistik sektörü üzerinde etkili olmaya devam etmesi de yakın gelecekte sektöre ilgili önemli öngörüler arasında yer almaktadır.

Bu gelişmeler, verimliliği artırarak ve süreçleri optimize ederek lojistik sektörünün maliyetlerini düşürme çabalarına da katkıda bulunacaktır. İklim değişikliği endişeleri ve çevresel düzenlemeler, lojistik sektörünün sürdürülebilirlik odaklı değişimini hızlandıracaktır.

Veri güvenliği ve gizliliği konusunda lojistik sektörü müşteri verilerinin daha katı düzenlemelere tabi olabileceğini görebiliriz. Bu durum, lojistik şirketlerinin veri güvenliği önlemlerini artırmasını gerektirecektir.

2023 yılında Türkiye lojistik sektörünü etkileyen dinamikler ve sektörün beklentileri

Küresel tedarik zincirlerini önemli ölçüde etkileyen Covid-19 pandemisi ve yaşanan tedarik sorunları sonrası, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de lojistik sektörü, tedarik zincirlerinin

Haber

kurgusunu, operasyonunu, yeni iş yapış şekillerini tartışır hale geldi. Pandemi döneminde yaşanan tedarik sıkıntıları, lojistik sektörünü risklere belirsizliklere karşı önlem olarak daha uzun süreli ve daha yüksek miktarlarda stok yapmaya, dolayısı ile depo kapasitelerini arttırmaya yöneltmiştir. Buna ek olarak ülkemizde enflasyonun son yıllarda artış eğilimi göstermesi, stok maliyetlerini ve depolama süreçlerini daha da kritik hale getirmiştir.

Türkiye'de, özellikle 2023 yılında döviz kurlarında gözlemlenen artış ve özellikle de akaryakıt fiyatlarında yaşanan yükseliş, lojistik sektörünün maliyetlerinin önemli ölçüde artmasına sebep olmuştur. Sektörün bu etkileri en aza indirmek için bir yandan verimlilik artırıcı faaliyetlere yönelirken, diğer yandan da maliyetlerin önemli ölçüde arttığı taşımacılık faaliyetleri dışında yeni katma değerli hizmetler üretmek yönünde çaba gösterdiği görülmektedir. Kapıdan kapiya lojistik, müşterinin taşımacılık faaliyetleri dışında sipariş yönetimi, iade yönetimi, geri dönüşüm, satış sonrası hizmetler gibi faaliyetlerinin lojistik firmaları tarafından devralınması bu tür çözümler arasında sıkça uygulananlardandır.

Türkiye'nin lojistik üs olma hedefi

Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan Dış Ticaret Lojistiği raporunda da Türkiye'nin küresel anlamda bir lojistik üs olma hedefine vurgu yapılmıştır. Son yıllarda yaşanan jeopolitik gelişmelerin daha fazla ortaya koyduğu Türkiye'nin coğrafi konumunun avantajları bu hedefi desteklemektedir. Örneğin Rusya-Ukrayna savaşı ile Türkiye'nin üzerinde yer aldığı güvenli transit rotalar üzerinden gerçekleşen ticaret ve dolayısı ile lojistik faaliyetler artmıştır. Bu durumun lojistik sektörüne getirdiği olumlu etki, transit

ticarete yaygın olarak kullanılan antrepo ve serbest bölgelerin ihracatında 2023 yılının üçüncü çeyreğinde yaşanan hızlı artışla da doğrulanmaktadır. 2023 yılının Ekim ayına kadar olan dönemde antrepo ve serbest bölgelerin ihracatı 32.8 milyar USD seviyesine ulaşmış, ve toplam ihracatın %13.1'ini oluşturmuştur. 2022 yılında lojistik ve taşımacılık hizmetleri sektörünün hizmet ihracatı 36.6 milyar USD seviyesinde gerçekleşmişti. Filistin ile İsrail arasında devam eden çatışmalar ise Akdenizde deniz taşımacılığını önemli ölçüde etkilemiştir. Bu doğrultuda kruvaziyer operatörleri artan riskler yüzünden İsrail limanlarını rotalarından çıkarmış, bunların yerine İzmir Limanı gibi Türkiye limanlarının programa dahil etmiştir.

2019-2023 yıllarına ait stratejileri içeren 11. Kalkınma Planı'nda da, Türkiye'nin lojistik alanındaki kapasitesinin geliştirilmesinin yanı sıra, yer aldığı transit ve ulaştırma koridorlarının çeşitliliğini ve etkinliğini artırma hedefleri, bu hedeflere yönelik eylem planları yer almaktadır. Ayrıca deniz ticaret filosu-nun geliştirilmesi, buna uygun finansman modellerinin uygulanması ve kıyı tesislerinin geliştirilmesi gibi politika tedbirlerine de yer verilmiştir.

E-ticaret büyüyor

2023 yılında Türkiye lojistik sektörünün etkileyen önemli dinamiklerden biri de e-ticaret alanında devam eden büyümedir. Özellikle Covid-19 pandemisi döneminde e-ticaretin önemi artmış ve bu durum lojistik hizmetlere olan talebi de önemli ölçüde arttırmıştır. Küresel ölçekte e-ticaret hacminin 2022 yılı itibarı ile 5.5 trilyon USD seviyesine ulaştığı belirlenmiştir ve e-ticarete bağlı lojistik pazarının 2026 yılına kadar yıllık olarak ortalama %12 seviyesinde büyümesi ön-

görölmektedir. Türkiye'deki e-ticaret alanındaki büyüme 2022 yılında %100'ün üzerinde gerçekleşmiş ve sektörün hacmi 800 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Türkiye'nin son 20 yılda yaptığı ulaşım ve altyapı yatırımlarının yaklaşık 183 milyar USD seviyesine ulaşmış olması, bu konuda alacağı e-ticaret için lojistik üs olma rolüne de destek olacaktır.

Lojistik sektörünün önemli paydaşlarından olan Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretkenler Derneği (UTL-KAD), 2023 yılı için sektörün en önemli sorunları arasında nitelikli iş gücü eksikliği, sınır kapılarındaki kuyruklar ile şoför vize sorunlarına yer vermektedir. Bu doğrultuda beklentilerini de, sınır kapılarında ve gümrüklerde insani çalışma koşullarının sağlanması, alternatif karayolu rotalarının bulunması, transit belgelerin artırılması, şoför vize işlemlerinin kolaylaştırılması, taşıma modları arasında entegrasyon, İthalat Kontrol Sistemi 2 (ICS2) için hazırlık, yerli filoların desteklenmesi, KOBİ'lere ulaşabilecekleri destek şekillerinde genişlemeler olarak sıralamaktadır.

2050 ve karbon-nötr hedefi

Diğer yandan, Avrupa'yı 2050 yılına kadar karbon-nötr bir kıta haline getirmeyi amaçlayan Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın tüm sektörler, özellikle de lojistik sektörüne olan yansımaları da Türkiye lojistik sektörünün gündeminde önemli bir yer tutmakta. Türkiye'nin uluslararası ticarete en yüksek ikinci (doğalgaz hariç en yüksek) hacme sahip partnerinin Avrupa olması, bu durumu daha da önemli hale getiriyor. Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde ticaret partnerlerine de yükümlülükler ve hedefler getiren SKDM (Sınırdaki Karbon Düzeltme Mekanizması) gibi uygulamalar, sektörlerin geleceğe yönelik vizyonlarını etkilemekte ve yapısal reformların yapılmasını gerektirmektedir. Lojistik sektörü özelinde, sektörün karbon ayak izinin azaltılması, yeşil lojistik uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sektörün dijital dönüşümünün hızlandırılması öncelik kazanmaktadır. Lojistik sektörünün bu doğrultudaki beklentileri arasında mevzuatın uyumlaştırılması ve çevre dostu teknolojilerin teşvik edilmesi, küresel çaptaki iyi örneklerin incelenerek uygulanması yer alıyor.

11. Kalkınma Planı'nda lojistik sektörünün karbon ayak izini ve olumsuz çevresel etkilerini en aza indirmeye ve enerji verimliliğini artırma hedefleri doğrultusunda özellikle demiryolu taşımacılığı için güçlü hedefler belirlenmiştir. Sektör firmaları ise filolarında elektrikli araçlara geçiş, şarj istasyonları kurma, çevre dostu teknolojiler ve enerji verimliliği uygulamaları ile bu hedeflere katkıda bulunmayı planlıyor.